

Sygn. akt III Ko 158/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 września 2015 roku

Sąd Okręgowy w Białymstoku III Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący: SSO Szczęsny Szymański – ref.

Sędziowie: SO Marzenna Roleder

SO Anna Hordyńska

Protokolant: Beata Wojno

przy udziale prokuratora: Ewy Minor -Olszewskiej

po rozpoznaniu w dniach: 10 sierpnia 2015 r. i 15 września 2015 r.

sprawy z wniosku N. S. (1)

zadośćuczynienie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie w dniach od 10 lipca 2012 r. do 4 lutego 2013 r. w sprawie Sądu Rejonowego w Białymstoku o sygnaturze (...)

na podstawie art. 552 § 4 k.p.k.

I. Zasądza od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy **N. S. (1)** kwotę 16.500 (szesnastu tysięcy pięciuset) złotych tytułem zadośćuczynienia.

II. Kosztami sądowymi obciąża Skarb Państwa.

Marzenna Roleder Szczęsny Szymański Anna Hordyńska

Sygn. akt III Ko 158/15

UZASADNIENIE

W dniu 19 maja 2015 roku pełnomocnik N. S. (1) złożył do Sądu Okręgowego w Białymstoku wniosek o zadośćuczynienie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie swojego mocodawcy w sprawie (...) Prokuratury Rejonowej B.- (...). Pełnomocnik wnioskodawcy początkowo domagał się zasądzenia od Skarbu Państwa kwoty 22 600 złotych, ostatecznie ograniczył żądanie do kwoty 16 500 złotych.

W uzasadnieniu wniosku wskazano, iż na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Białymstoku z dnia 12 lipca 2012 roku, wydanego w sprawie (...) zastosowano wobec N. S. (1) środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania, który to środek został uchylony postanowieniem Sądu Rejonowego w Białymstoku w dniu 4 lutego 2013 roku. Wnioskodawca ostatecznie został uniewinniony od popełnienia czynów z I i II punktu aktu oskarżenia, zaś za czyny z punktów III-V został skazany na karę łączną 1 roku i 2 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący dwa lata i grzywnę.

Pełnomocnik podkreślił, iż areszt był stosowany prawie 7 miesięcy i pozbawił wnioskodawcę możliwości spędzenia Świąt Bożego Narodzenia z rodziną i przyjaciółmi. Wskazał też, że w Areszcie wobec wnioskodawcy była stosowana

przemoc fizyczna przez funkcjonariuszy służby więziennej i to w sytuacji, gdy wnioskodawca przeszedł wcześniej dwie operacje kręgosłupa.

Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy dał podstawy do ustalenia następującego stanu faktycznego.

N. S. (1) został zatrzymany w miejscu zamieszkania – przed budynkiem nr (...) przy ul (...) w B. w dniu **10 lipca 2012 roku** o godzinie 14.16 (**k. 176 akt sprawy (...)**). W trakcie zatrzymania założono na jego ręce kajdanki i zostawiono przed domem gdzie oczekiwał na dalsze czynności. W akcji zatrzymania brało udział wielu funkcjonariuszy, którzy posługiwali się także psami; na miejsce przyjechało kilka radiowozów. Następnie uczestniczył on w czynności przeszukania jego mieszkania. Po przeszukaniu został przewieziony na Komendę Miejską Policji w B. przy ul. (...). Tam został przesłuchany a następnie umieszczony w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych. Otrzymywał posiłki i wodę.

W czasie zatrzymania określił swój stan zdrowia jako dobry i nie żądał badań lekarskich.

Kolejne przesłuchanie miało miejsce w Prokuraturze w dniu 11 lipca 2012 roku. Przedstawiono mu wówczas zarzuty popełnienia dwóch przestępstw z art. 280 § 1 kk, do których miało dojść w dniach 18 lutego 2012 roku i 16 marca 2012 roku. Następnego dnia, tj. 12 lipca 2012 r. Sąd Rejonowy w Białymstoku postanowieniem wydanym w sprawie o sygnaturze akt (...) zastosował wobec N. S. (1) środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania na okres trzech miesięcy (**k. 199 akt sprawy (...)**). Postanowieniem z dnia 21 września 2012 roku uzupełniono postanowienie o przedstawieniu zarzutów o kolejne czyny – z art. 62 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 o przeciwdziałaniu narkomanii oraz z art. 54 ust. 2 pkt 1 tej ustawy. Następnie postanowieniem z dnia 13 listopada 2012 roku zarzucono wnioskodawcy popełnienie przestępstwa z art. 263 § 2 kk. Tymczasowy areszt przedłużono na mocy postanowienia z dnia 3 października 2012 roku o kolejne trzy miesiące (k. 229 akt sprawy (...)). Postanowieniem z dnia 2 stycznia 2013 roku Sąd utrzymał w mocy i przedłużył tymczasowe aresztowanie do dnia 2 marca 2013 roku (k. 310-311 akt sprawy (...)).

Postanowieniem z dnia 4 lutego 2013 roku Sąd Rejonowy w Białymstoku uchylił stosowane wobec N. S. (1) tymczasowe aresztowanie. Tego samego dnia został on zwolniony z Aresztu Śledczego (**k. 317, 319 akt sprawy (...)**).

N. S. (1) początkowo był osadzony w Areszcie Śledczym w B.. Został umieszczony w celi wieloosobowej. Stosunki z innymi osadzonymi były poprawne. Nie był przez nich poniżany, nie obawiał się ich. Osadzeni często byli poddawani przeszukaniom przez funkcjonariuszy służby więziennej. Zwykle taka kontrola odbywała się w łaźni z braku innego miejsca przystosowanego do kontroli. Podczas pobytu w AŚ w B. (w sierpniu 2012 roku) wnioskodawca doznał uszkodzeń ciała w postaci podbiegnięć krwawych na powierzchni podeszwowej oraz na prawym pośladku i karku – co stwierdzono podczas badania lekarskiego przeprowadzonego w dniu 31 sierpnia 2012 roku. Po tym zdarzeniu wnioskodawca został przewieziony do Aresztu Śledczego w H.. Tam umieszczono go w celi pięcioosobowej. Nie obawiał się innych osadzonych, nie doznawał z ich strony żadnych przykrości. Podczas pobytu w tym Areszcie nie doszło do żadnych incydentów z jego udziałem.

Wyrokiem z dnia 10 kwietnia 2013 roku Sąd Rejonowy w Białymstoku w sprawie (...) uniewinnił oskarżonego od popełnienia obu czynów kwalifikowanych z art. 280 § 1 kk, zaś za pozostałe czyny wymierzył karę łączną 1 roku i 2 miesięcy pozbawienia wolności warunkowo zawieszając jej wykonanie na okres 5 lat tytułem próby. Oddano oskarżonego pod dozór kuratora i orzeczono grzywnę w wysokości 200 stawek dziennych przyjmując jedną stawkę za równą kwocie 20 złotych. Na poczet grzywny zaliczono okres tymczasowego aresztowania od dnia 10.07.2012 roku do dnia 18.10.2012 roku przyjmując, że jeden dzień pozbawienia wolności w sprawie jest równy dwóm dziennym stawkom grzywny i uznając, że grzywna została uiszczona w całości. Sąd odwoławczy zmienił rozstrzygnięcie w ten sposób, że uchylił orzeczenie w zakresie uniewinnienia oskarżonego od czynu z dnia 18 lutego 2011 roku (kwalifikowanego z art. 280 § 1 kk) i sprawę w tym zakresie przekazał do ponownego rozpoznania.

Wyrokiem z dnia 1 grudnia 2014 roku zapadłym w sprawie (...) oskarżonego ponownie uniewinniono od popełnienia wskazanego wyżej czynu.

Przed zatrzymaniem wnioskodawca mieszkał razem z matką i bratem. Nie miał stałej pracy i pozostawał na utrzymaniu matki. W dniu 8 marca 2012 roku przeszedł operację kręgosłupa. Rehabilitację miał rozpocząć od czerwca lub lipca 2012 roku.

Sąd zważył, co następuje:

Wniosek pełnomocnika N. S. (1) o zadośćuczynienie za niesłuszne tymczasowe aresztowanie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 552 § 4 k.p.k. oskarżonemu przysługuje odszkodowanie i zadośćuczynienie w wypadku niesłusznego tymczasowego aresztowania lub zatrzymania. Zgodnie z poglądem utrwalonym w orzecznictwie SN i sądów powszechnych jak i w literaturze prawniczej niewątpliwie niesłusznym aresztowaniem jest aresztowanie, które było stosowane z obrazą przepisów rozdziału 28 k.p.k. oraz aresztowanie powodujące dolegliwość, której oskarżony (podejrzany) nie powinien doznać w świetle całokształtu okoliczności ustalonych w sprawie, a także, w szczególności, prawomocnego jego rozstrzygnięcia, a odpowiedzialność Skarbu Państwa z tytułu niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania opiera się na zasadzie ryzyka (por. uchwała SN z dnia 15 września 1999 r. I KZP 27/99, P. Hofamński, E. Sadzik, K. Zgryzek, Kodeks postępowania karnego, Tom III, Komentarz do art. 468-682, Warszawa 2012, s. 483).

Uniewinnienie wnioskodawcy od popełnienia obu czynów kwalifikowanych z art. 280 § 1 czyni wniosek o zadośćuczynienie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie w pełni zasadnym. Wskazać przy tym należy, iż w czasie stosowania aresztowania wnioskodawcy zarzucano popełnienie tylko tych czynów a więc to one decydowały o zastosowaniu środka izolacyjnego. Wprawdzie w toku postępowania postawiono wnioskodawcy kolejne zarzuty jednakże ich waga gatunkowa była znacznie mniejsza a kolejne uzasadnienia postanowień o przedłużeniu aresztu wskazywały na przesłanki pozostające przede wszystkim w związku przestępstwami rozboju (groźba surowej kary, obawa matactwa).

Dodatkowo należy wskazać, że zgodnie z art. 259 § 2 kpk tymczasowego aresztowania nie stosuje się gdy na podstawie okoliczności sprawy można przewidzieć, że sąd orzeknie w stosunku do oskarżonego karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Taka właśnie kara została wymierzona N. S. (1). Gdyby zatem wnioskodawcy nie postawiono zarzutów od których ostatecznie został on uniewinniony można byłoby zasadnie przypuszczać, że orzeczona zostanie kara z warunkowym zawieszeniem jej wykonania.

Tym samym uwzględniając wszystkie okoliczności sprawy (w tym postawę procesową wnioskodawcy) należy uznać, że stosowanie w przedmiotowej sprawie aresztu wobec wnioskodawcy spowodowało dolegliwość, której nie powinien on ponieść.

W niniejszej sprawie kwestią wymagającą szerszych rozważań była wysokość zadośćuczynienia należnego N. S. (1).

Wskazać przy tym należy, iż Sąd Rejonowy w wyroku z dnia 10 kwietnia 2013 roku w sprawie (...) zaliczył wnioskodawcy okres tymczasowego aresztowania od dnia 10.07.2012 roku do dnia 18.10.2012 roku na poczet grzywny przyjmując, że jeden dzień pozbawienia wolności w sprawie jest równy dwóm dziennym stawkom grzywny i uznał, że grzywna została uiszczona w całości.

Sąd podziela pogląd prezentowany coraz powszechniej w orzecznictwie, iż zaliczenie okresu niesłusznie stosowanego tymczasowego aresztowania na poczet kary orzeczonej wobec poszkodowanego w tej samej lub innej sprawie nie zamyka drogi do dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia na podstawie przepisów Rozdziału 58 kpk (vide wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 18 września 2014 roku w sprawie II AKa 185/14). Takie stanowisko znajduje oparcie w art. 5 ust. 5 EKPC zgodnie z którym każdy, kto został pokrzywdzony przez niezgodne z treścią tego artykułu zatrzymanie lub aresztowanie ma prawo do odszkodowania. Również Konstytucja RP gwarantuje każdemu bezprawnie pozbawionemu wolności prawo do odszkodowania w art. 41 ust. 5. Orzecznictwo Europejskiego Trybunału

Praw Człowieka wskazuje, iż nawet przy zaliczeniu aresztu na poczet grzywny należy badać kwestię poniesionej szkody i proporcjonalności zaliczonego tymczasowego aresztowania w stosunku do kary na poczet której dokonano zaliczenia.

Uwzględniając powyższe Sąd w przedmiotowej sprawie badał zakres krzywdy doznanej przez wnioskodawcę w wyniku tymczasowego aresztowania oraz proporcjonalność zaliczenia aresztu na poczet grzywny z uwzględnieniem zasady sprawiedliwego zadośćuczynienia za krzywdę poniesioną przez wnioskodawcę. W ocenie Sądu kwota 4000 złotych grzywny uznanej za wykonaną w całości wskutek zaliczenia na jej poczet okresu tymczasowego aresztowania od dnia 10.07.2012 roku do dnia 18.10.2012 roku nie stanowi odpowiedniego i proporcjonalnego zadośćuczynienia za krzywdę doznaną przez pokrzywdzonego na skutek izolacji we wskazanym okresie. Okoliczność ta zastała przez Sąd uwzględniona przy ustalaniu ogólnej kwoty zadośćuczynienia.

Określając wysokość zadośćuczynienia należy uwzględnić zarówno czas trwania pozbawienia wolności jak i stopień dolegliwości, z jaką się to wiązało, a więc przykrości i przeżycia natury moralnej z tego wynikające, konieczność poddania się rygorom związanym z osadzeniem w zakładzie karnym, wpływ na stan zdrowia, utratę dobrego imienia.

Wnioskodawca 4 miesiące przed aresztowaniem przeszedł operację kręgosłupa. Wprawdzie nie mógł od razu przystąpić do rehabilitacji jednakże pozbawienia go wolności z pewnością znacznie opóźniło rozpoczęcie tej rehabilitacji. Proces rekonwalescencji z pewnością był bardziej utrudniony w warunkach izolacyjnych.

Zatrzymanie wnioskodawcy i następujące po nim tymczasowe aresztowanie spowodowało znaczną dolegliwość wynikającą w pierwszym rzędzie z uniemożliwienia swobody poruszania się. Wnioskodawca większość czasu musiał spędzać w wieloosobowej celi. N. S. (1) nie mógł wybierać towarzystwa, w którym przebywał. Wprawdzie nie podnosił aby doznał ze strony współosadzonych jakichś przykrości jednakże nie miał też wpływu na to z kim spędza w zamknięciu całe dni.

Ponadto wnioskodawca często był poddawany procedurom przeszukania, co z pewnością nie było dla niego komfortowe.

Pozbawienie wolności i pobyt w areszcie wiązało się również z innymi dolegliwościami.

Skutkiem tymczasowego aresztowania była również izolacja od społeczeństwa. Szczególne znaczenie miała rozłąka z osobami najbliższymi. Niemożność przebywania z osobami najbliższymi bez wątpienia rodzi uczucia tęsknoty i frustracji. Wskazać też należy, iż okres aresztowania objął też czas Świąt Bożego Narodzenia, co pozbawiło wnioskodawcę możliwości spędzenia Świąt z najbliższymi.

Poczucie krzywdy w toku pobytu w areszcie wynikało również ze świadomości, że postawione w toku śledztwa „główne” zarzuty są bezpodstawne. Wnioskodawca wiedział o tym, że nie popełnił przestępstw, (które decydowały o stosowaniu aresztu), ale nie mógł być pewien, że nie zostanie za nie skazany.

Należy pamiętać również o tym, że pozbawienie wolności trwało od czasu zatrzymania N. S. (1). Zatrzymanie niosło za sobą podobne dolegliwości jak tymczasowe aresztowanie. Dodatkowo należy podkreślić, że do zatrzymania doszło w dość szczególnych okolicznościach. N. S. (1) został zatrzymany przed domem na oczach sąsiadów. Ponadto oczekiwał przed domem z kajdankami na rękach na wykonanie czynności przez policjantów. W zatrzymaniu brało udział wielu funkcjonariuszy. Na miejsce przyjechało kilka radiowozów. Takie okoliczności zatrzymania mogły sugerować zaangażowanie wnioskodawcy w poważne przestępstwa i mogły potęgować uczucie wstydu przed sąsiadami.

N. S. (1) wskazywał także na inną dolegliwość, której miał doznać a mianowicie – stosowanie wobec niego przemocy przez funkcjonariuszy służby więziennej. Zeznał, że został przez nich pobity w czasie przeszukania w dniu 29 sierpnia 2012 roku, co miały potwierdzać obrażenia stwierdzone badaniem lekarskim.

Wskazać przy tym należy, iż okoliczności pobicia były przedmiotem postępowania prowadzonego przez Prokuraturę Rejonową B. – (...) w sprawie o sygn. akt (...).

Postanowieniem z dnia 14 stycznia 2013 roku prokurator umorzył śledztwo w sprawie przekroczenia w dniu 29.08.2012 roku w AŚ w B. uprawnień przez funkcjonariuszy Służby Więziennej polegającego na użyciu siły fizycznej wobec N. S. (1) powodując podbiegnięcia krwawe na powierzchni podeszwy obu stóp oraz na poślądku prawym czym spowodowali naruszenie czynności narządu ciała na czas nie przekraczający 7 dni – tj. o czyn z art. 231 § 1 kk w zb. z art. 157 § 2 kk w zw. z art. 11 § 2 kk wobec stwierdzenia iż brak jest danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia czynu zabronionego tj. na podstawie art. 17 § 1 pkt 1 kpk.

W ocenie Sądu pomimo doznania przez wnioskodawcę obrażeń stóp i poślądka nie ma wystarczających dowodów na uznanie, że obrażenia zostały spowodowane przez funkcjonariuszy. Wskazać należy, że zeznania świadków były rozbieżne, a co więcej pojawiła się w nich wersja o celowym fałszywym oskarżeniu strażników. Przeciw wiarygodności twierdzeń wnioskodawcy przemawia również okoliczność, iż był on osobą tymczasowo aresztowaną - pozostającą niejako w stałym kontakcie z organami wymiaru sprawiedliwości (przede wszystkim prokuratorem). Nie wydaje się prawdopodobne aby mający tego świadomość funkcjonariusze narażali swoją opinię a być może nawet swoje zatrudnienie w sytuacji, gdy jak wskazał sam wnioskodawca nie wykazywał się w stosunku do nich żadną niesubordynacją. Wskazać też należy na argument podnoszony przez prokuratora w uzasadnieniu postanowienia o umorzeniu śledztwa, iż nagranie z monitoringu nie potwierdza zdarzenia opisywanego przez wnioskodawcę.

Wymienione wyżej okoliczności prowadzą do wniosku, że dolegliwość związana z pobytem wnioskodawcy w areszcie śledczym nie była wyższa od przeciętnej. Wnioskodawca nie doznawał szykan, nie był poniżany przez więźniów, nie znalazło też potwierdzenia stosowanie wobec niego przemocy przez funkcjonariuszy służby więziennej. W czasie aresztowania pozostawał w kontakcie z rodziną. Podczas zatrzymania otrzymał wodę i pożywienie.

Wnioskodawca przebywał w areszcie niemal siedem miesięcy. Wysokość zadośćuczynienia musiała być zatem adekwatna do rozmiaru krzywdy, której poczucie z pewnością wzmagala długotrwałość stosowanego środka.

Ustalając wysokość zadośćuczynienia Sąd miał na uwadze również obiektywne kryterium jakim jest przeciętne wynagrodzenie, które w okresie stosowania wobec wnioskodawcy aresztu oscyloowało w granicach kwoty niewiele przekraczającej 3600 złotych brutto. Uwzględniając wysokość przeciętnego wynagrodzenia jak również kwotę grzywny (4000 złotych) uznaną za uiszczoną na skutek zaliczenia wskazanego wyżej okres aresztu a także mając na względzie omówione wyżej okoliczności przedmiotowej sprawy Sąd uznał za zasadne przyznanie zadośćuczynienia w kwocie wnioskowanej przez pełnomocnika N. S. (1).

W ocenie Sądu kwota 16 500 zł za czas pobytu w areszcie śledczym może zrekompensować wnioskodawcy dolegliwości związane z pozbawieniem go wolności.

Kwota ta uwzględnia nie tylko pozbawienie swobody przemieszczania się i izolację od społeczeństwa, ale również poczucie wstydu i utraty dobrego imienia, poczucie niepewności w trakcie wykonywania tymczasowego aresztowania, oraz ograniczenia w procesie rekonwalescencji i konieczność opóźnienia procesu rehabilitacji.

Mając na uwadze powyższe orzeczono jak w sentencji.

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na podstawie § 14 ust. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2012 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Zgodnie z art. 554 § 2 k.p.k. koszty postępowania w niniejszej sprawie ponosi Skarb Państwa.